

Willibrordkerk

Raadsinformatiebijeenkomst	6 juni 2017
Voorzitter	Judith Thielen
Tijd	00.00 – 00.00 uur
Zaal	Trouwzaal
Soort Bijeenkomst:	Bespreken raadsbrief
Werkvorm bijeenkomst	Vragen stellen
Geagendeerd door:	André van Schie (VVD, Aline Knip (D66), Ruben Post (PvdA), Pepijn Zwanenburg (GL) en Bert-Jan Brussaard (CDA)
Doel van de bijeenkomst	De raad hoort graag de mening van betrokkenen en wordt graag breed geïnformeerd.
Betrokken ambtenaren/ Presentatoren	Mark Kauw, projectleider Raymond Bijen, Ruimtelijke Kwaliteit en Duurzaamheid Guus Meijer, juridisch adviseur
Meepraters	Meeprater 1, Oude Muziek Henk Scholte, Johannesbroederschap Evert Knegtmans, het Nationaal Restauratiefonds Arno van Beurden (drie pdf bijlagen) Daniël van Kessel (twee pdf bijlagen) Els Jimkes-Verkade, Willibrordrondleiders van scholen Eric Wolthuis, Sint Willibrord Apostolaat Aggie van den Eijnden, Stichting Culturele Evenementen St. Willibrordkerk Ben J.M. Zegers, Stichting Culturele Evenementen Willibrordkerk Carlo de Beer, Stichting Sint Jozef (religieuze gebruiker kerkgebouw)
Portefeuillehouder(s)	Kees Geldof
Aanwezige griffiemedewerker(s)	Ine Arets en Manon Leenders
Programma	Mark Kauw geeft een mondelinge toelichting Vragen raadsleden aan de meepraters
Vervolg	Dit onderwerp is nog niet geagendeerd voor een debat in de gemeenteraad.

Motivatie Aline Knip (D66), Ruben Post (PvdA), André van Schie (VVD) en Pepijn Zwanenburg (GroenLinks) en Bert-Jan Brussaard (CDA)

De fracties van VVD, D66, GroenLinks en CDA willen graag de betrokkenen bij de Willibrordkerk uitnodigen voor een raadsinformatiebijeenkomst. Ze willen van de eigenaar van het gebouw (bestuur en bewindvoerder) geïnformeerd worden over het proces. Tevens horen ze graag van gemeente en NRF wat hun rol en positie is in de toekomstplannen van de Willibrordkerk. Ook willen ze mogelijke toekomstige gebruikers uitnodigen om hun plannen toe te lichten. Het belang voor de raadsfracties is te achterhalen of behoud, beheer en toegankelijkheid van het monument gewaarborgd zijn bij de voorgenomen oplossingsrichting.

Bijdragen

Klik [hier](#) voor reacties op de Facebook pagina van de gemeenteraad Utrecht

Henk Scholte, Johannesbroederschap

Ondersteuning, dat de Willibrorduskerk als kerk blijft functioneren.

De belangrijkste redenen, waarom ondergetekende zulks zinvol acht, zijn:

- Het gebouw is een 'Gesamtkunstwerk' van grote klasse (ontstaan op het moment, waarop de kennis van de neogotiek maximaal was; het collectief, het Bernulfusgilde ook internationaal gezien qua uitvoering tot de absolute wereldtop gerekend kan worden; de destijds ruime financiële middelen).
- Behoud van de oorspronkelijke functie, precies, waarvoor deze kerk bedoeld is (Liturgie conform het missaal van 1579).
- Herstel van al hetgeen tot op heden is blijven liggen (Reparatie luidinstallatie; reconstructie van 3 van de 12 wijdingskruisen etc.)
- Brede toegankelijkheid voor eenieder, die de kwaliteiten van dit kerkgebouw wil beleven.

Daniël van Kessel (twee pdf bijlagen)

Els Jimkes-Verkade, Willibrordrondleiders van scholen

Als kunsthistoricus gaf ik 28 jaar vakdidactiek kunstgeschiedenis aan de universitaire lerarenopleiding in Utrecht. Hoewel uit de 19e eeuw, is de neogotische Willibrordkerk uniek in Nederland om een middeleeuwse kerk te laten ervaren en te bestuderen.

Vanaf 2009 ontwierp ik als vrijwilliger van de Willibrordkerk rondleidingen en opdrachten om te leren hoe de kerk in de middeleeuwen er uit zag en functioneerde. Door onze ervaren vrijwilligers konden ruim 1300 scholieren en studenten –van vmbo tot universitair onderwijs– de kerk in kleine of grotere groepen onderzoeken. Docenten bewonderen onze kennis en aanpak. Dit dreigt nu verloren te gaan.

Drs. Els Jimkes-Verkade

Rondleidingen Willibrord 2010–17

jaar	Aantal Rondl.	Aantal Pers.	Onderwijs en zomerscholen, totaal 1346 personen						
			Groep 7,8 PO	1 VMBO/HAVO	4/5 HAVO/VWO leerl.	MBO stud.	HBO stud.	universiteit	Zomer school
2010+11	24	232							
2012	27	564	75 leerl.	50 leerl.			40 HKU	25 st. Leiden	20 Zeist
2013	31	517		30 II.	93 II 4Havo/5VWO	22 Nimeto	44 HKU	15 Nijmegen	
2014	41	644		32 II.	123 II 5HAVO	124 Nim, ROC	44 HKU	15 st. Utrecht	
2015	36	419		29 II.	96 II 4/5 HAVO	40 ROC	45 HKU		
2016	45	1654		53 II	123 II 4Havo/5VWO	91 Nim, ROC	55 HKU	28 st. Utrecht	35 Houten
Totaal	204	4030	75 leerl.	194 leerl.	434 leerlingen	277 stud.	228 stud.	83 studenten	55 personen

Speciale rondleidingen

Voortgezet onderwijs

- Christendom (RK en protestantisme) vgl. met Jodendom en Islam
- De (RK) christelijke kerk vóór Luther. Hervorming.
- Cultuur van de Kerk, één v/d 6 periodes van het eindexamenvak Kunst Algemeen voor HAVO & VWO voor II. met Beeldend, Muziek, Theater of Dans in hun pakket. Hoewel uit de 19e eeuw is de Willibrordkerk uniek om een middeleeuwse kerk te laten ervaren en te bestuderen

Middelbaar Beroeps Onderwijs

- Restauratiegeschiedenis van de Willibrordkerk. Ontwikkeld voor MBO restauratie-opleiding Nimeto, Utrecht

- ROC, Religie en cultuur: de Willibrordkerk is uniek om een middeleeuwse kerk te laten ervaren

Hoger Beroeps Onderwijs

- HKU lerarenopleiding docenten beeldende vakken: eindexamenvak Kunst Algemeen, 75% eindtermen Cultuur v.d. Kerk te zien in de Willibrord

Universitair onderwijs

- Hoewel uit de 19e eeuw is de Willibrordkerk is uniek om een middeleeuwse kerk te bestuderen

Dagexcursie Gotiek Neogotiek

We maakten samen met de Dom een succesvol programma over overeenkomsten/verschillen/achtergronden van gotiek, neogotiek

Eric Wolhuis, Sint Willibrord Apostolaat

De stichting Culturele Evenementen Sint Willibrordkerk –afgekort de SCEW– heeft de afgelopen twee maanden met een uitgebreide publiciteitscampagne aandacht gevraagd voor haar positie. Er werd een petitie opgestart om de Sint Willibrordkerk in Utrecht zogenaamd “open te houden voor iedereen” en er verscheen een open brief van 28 prominente Utrechters “Die vrezen dat de kerk, een onlangs voor 8,5 miljoen euro gesubsidieerd Rijksmonument, een gesloten karakter gaat krijgen”. De voorzitter van de evenementenstichting (SCEW) van de kerk, Ben Zegers, lijkt het volk op te roepen om in het geweer te komen tegen een groot naderend onheil. Het artikel in de Volkskrant van 11 april opent met een ronkende kop die luidt : “Katholieke fundamentalisten willen kerk Utrecht kopen; vrijwilligers zijn boos”. Een kop die doet vrezen dat de katholieke jihad elk ogenblik kan losbarsten in het centrum van het land. Vrijwilligers vrezen dat transgenders of homo' s niet meer welkom zijn in de kerk. De toon is gezet en het beeld is geschetst en al snel nemen andere media dit beeld geheel of gedeeltelijk over. Maar de vraag of het beeld klopt en de argumenten van de SCEW valide zijn, werd door journalisten en prominenten niet of nauwelijks gesteld.

Het SCEW presenteert zich als de partij die haar kerk dreigt kwijt te raken

Dit terwijl het juist de SCEW is geweest die de oorspronkelijke gelovigen heeft verdreven door 10 theateruitvaarten te plannen die niet verenigbaar waren met het gewijde karakter van de kerk. Het SCEW is indertijd opgericht als een ondersteuning om inkomsten te genereren voor de kerk en het apostolaat. Door faillissementen in 2005 en 2006 en de splitsing van de kerk in drie afzonderlijke stichtingen verschoof de focus steeds meer van ondersteuning naar cultureel doel op zich zelf. Het Ondersteuningsfonds, later het SCEW, eigende zich, mede door de bestuurlijke zwakte van de eigenaren van de kerk, verenigd in de Sint Willibrord Stichting (SWS), bevoegdheden toe die in strijd zijn met de statuten. Dit terwijl de SCEW verantwoording schuldig is aan de eigenarenstichting, de SWS. Het Sint Willibrord Apostolaat, dat verantwoordelijk was voor de liturgie en het pastoraat in de kerk, werd niet meer geraadpleegd en tijdig op de hoogte gesteld van de culturele evenementen. Gelovige bezwaren tegen bepaalde activiteiten werden genegeerd. De stemming binnen het SCEW-bestuur werd steeds meer anti-katholiek. Zo kwam in mei 2014

een voorlopig einde aan de sinds 1969 onafgebroken aanwezigheid van een orthodoxe r.k. gemeenschap in de kerk.

Religieus versus cultureel gebruik

Het SCEW spreekt over de priesterbroederschap Sint Pius X (SSPX) als een gesloten reactionaire groep die de kerk exclusief wil gebruiken en andere activiteiten en gezindten uitsluit. Het is echter juist de SCEW die in 2014 het Sint Willibrord Apostolaat heeft uitgesloten om zodoende alleen het gebruik van de kerk te kunnen bepalen. De SCEW weet al sinds jaar en dag dat het gebruik van een gewijde r.k. kerk aan regels is gebonden. Het is daarom vreemd wanneer een bestuurslid van de SCEW in de krant verklaart dat “Onder Pius X huwelijkssluitingen worden beperkt tot katholieke huwelijksvieringen”. Dat was onder het Sint Willibrord Apostolaat ook al zo. In een gewijde r.k. kerk worden r.k. huwelijken gesloten, zo simpel is dat. Wel was in de oude situatie meer mogelijk. Wanneer de SCEW meer ruimte had willen hebben, had ze beter niet de samenwerking met het Sint Willibrord Apostolaat kunnen beëindigen. Het lijkt er soms op dat de SCEW moeite heeft met het principe van godsdienstvrijheid dat impliceert dat ook katholieken aan het seculiere gebruik van hun kerkgebouw grenzen mogen stellen. Ondanks de kerkelijke gebruiksrestricties, is ook in de toekomst een ruime toegang tot de kerk gegarandeerd. De SSPX maakt afspraken met de gemeente over de culturele activiteiten. In de toekomst is de kerk iedere dag open voor bezoekers, rondleidingen en religieuze concerten. Nu is de kerk behalve tijdens het ‘Kerken kijken’ alleen vrijdag en zaterdag open! De gidsen kunnen dus actief blijven wanneer ze dit willen. Het voortdurend bestempelen van de SSPX als omstreden, reactionair, fundamentalistisch of ultraconservatief doet me denken aan een meer gepolariseerd kerkelijk verleden. Het doet geen recht aan de nieuwe realiteit waarbij paus Franciscus zich persoonlijk inzet voor een snelle integratie van de SSPX in de ‘Unam Sanctum’.

Subsidies geven iedereen het recht om een kerk zonder beperkingen te gebruiken

Het is duidelijk even wennen dat een kerkgenootschap de gemeente financieel uit de brand wil helpen. Tegenstanders betogen dat de kerk in de afgelopen decennia deels is opgeknapt met subsidies (gemeenschapsgeld!), dat geeft in hun ogen alle leden van de gemeenschap bepaalde rechten. Dat argument is niet steekhoudend. Er gebeurt in Nederland van alles met gemeenschapsgeld en daartoe behoort ook het restaureren van allerlei monumentale gebouwen. Maar dat geeft de burgers geen gebruiksrecht en onbeperkte toegang. Bovendien vergeten de voorstanders van seculier gebruik dat veel culturele activiteiten alleen kunnen plaatsvinden dankzij subsidies. Wanneer de SCEW de exploitatie van de kerk had kunnen financieren, was ‘verkoop’ nu niet nodig. De kerk is gebouwd, gehuurd (van de aannemer van 1969–1986), aangekocht (in 1986), onderhouden en voor een groot deel gerestaureerd met de financiële bijdragen van r.k. gelovigen. Gelovigen die hun gebed, hun beste krachten en hun geld gaven pro Deo; voor God. God was de inspiratiebron voor al het fraais waar mensen zich nu aan vergapen in de Sint Willibrordkerk: het schilderwerk, de beelden, de glas-in-loodramen, het hoogaltaar. Dit maakt de kerk tot een “Gesamtkunstwerk” dat alleen in haar originele staat kan worden behouden wanneer het gebruikt wordt voor het doel waarvoor is het gebouwd; voor de traditionele Latijnse Heilige Mis die niet alleen in gelovig opzicht buitengewoon waardevol is, maar ook in cultuurhistorisch opzicht. Het zou de religieuze pluriformiteit van de gemeente Utrecht ten goede komen wanneer de Sint Willibrord Kerk behouden blijft voor traditionele rooms katholieken en voor God.

Drs. T.J.A. Wolthuis
Secretaris Sint Willibrord Apostolaat

Aggie van den Eijnden, Stichting Culturele Evenementen St.Willibrordkerk

WAT DOET DE STICHTING CULTURELE EVENEMENTEN ST WILLIBRORDKERK (SCEW)?

- Openstelling van het monument, 3 dagdelen per week, in de zomermaanden elke dag vanwege Kerken Kijken Utrecht (KKU).

De Willibrord is de enige kerk die tijdens KKU de openstelling kan realiseren met eigen gidsen. KKU heeft te weinig vrijwilligers om alle deelnemende kerken open te houden in de zomer.

Deskundige uitleg door opgeleide gidsen. Bezoekers gaan naar buiten met een ervaring, een verhaal.

- Rondleidingen, 63 in 2016
- Dagexcursies samen met de Domkerk
- Schoolprojecten
- Concerten organiseren en begeleiden ca. 40 per jaar
- Huwelijksluitingen begeleiden
- Verbindende initiatieven voor mensen van alle gezindten, bijv. de memory-bijeenkomst op Allerzielen.
- In 2016 in totaal ruim 26.000 bezoekers! Promotie van de stad Utrecht!

De inkomsten die hiermee worden verkregen, zijn sinds 2014 voldoende voor de basisexploitatie van het gebouw.

WAT IS DAARVOOR NODIG?

- 90 enthousiaste en opgeleide vrijwilligers.
- Een ondersteunende groep voor werving, opleiding en begeleiden van de vrijwilligers en het maken van de roosters.
- Een programmabureau voor boekingen, contracten en facturering van de evenementen.

In acht jaar tijd is een duurzame, professionele vrijwilligersorganisatie opgebouwd. Burgerparticipatie!

AANTAL VRIJWILLIGERS BIJ ANDERE KERKEN

- Jacobikerk, alleen op zaterdagmiddag open: 20 vrijwilligers
- Pieterskerk, alleen op zaterdagmiddag open + concerten: 30 vrijwilligers
- Nicolaikerk, 1 x per maand 1 middag open, wekelijkse concerten: 49 vrijwilligers
- Domkerk, elke dag open, wekelijkse concerten, excl. Domcafé en Domshop: 150 vrijwilligers

ONZE VRIJWILLIGERS ZIJN EEN AFSPIEGELING VAN ONZE VISIE

90 vrijwilligers: van jong tot oud; studerend, met baan of gepensioneerd; gelovig en niet gelovig; van alle gezindten; met verschillende levensbeschouwing en leefstijl.

Wat ons bindt is de passie voor dit spectaculaire monumentale kerkgebouw. Wij willen die fascinatie met veel mensen delen. Wij willen veel mensen laten genieten van onze kerk. Wij brengen de kerk in het hoofd en het hart van de bewoners en bezoekers van Utrecht.

Ben J.M.Zegers, Stichting Culturele Evenementen Willibrordkerk

De 90 vrijwilligers van SCEW verzorgen het open houden van de kerk en de begeleiding en organisatie van de evenementen. SCEW streeft naar duaal gebruik van de kerk waarbij religieuze gebruiker en SCEW elkaars belangen steunen en opvattingen respecteren. Het bestuur van de Sint Willibrordus Stichting (SWS), die eigenaar is van het monument, is in deze visie een onafhankelijk bestuur dat boven de twee 'grootgebruikers' staat.

Lessen uit het verleden en ontwikkelingen in de maatschappij zijn de basis voor deze stellingname.

Vrijwilligers van SCEW en met hen vele anderen, zijn van mening dat de gemeenteraad niet moet instemmen met het voornemen van B&W om in te gaan op het schuldsaneringsplan van de Pius X groep.

Waarom:

1. Omdat de voorwaarde die Pius X stelt, het verkrijgen van een meerderheidspositie in het bestuur van de eigenaars stichting SWS onherstelbare gevolgen zal hebben voor de toegankelijkheid en de positie van het rijksmonument in de samenleving.
2. SCEW houdt rekening met maatschappelijke ontwikkelingen zoals de afname van kerkbezoek en parochianen.
3. Juist deze ontwikkelingen nopen om de kansen die de museale waarde van het gebouw biedt nog beter te exploiteren.
4. Deze opdracht voor de toekomst is bij de huidige vrijwilligersorganisatie in goede handen. In de afgelopen jaren is een duurzame en professionele organisatie opgebouwd.
5. Het schuldsaneringsplan dat SCEW heeft ingediend staat los van bijdragen uit religieus of cultureel gebruik. Dit maakt het gebruik van de kerk aantrekkelijker voor religieuze groeperingen. Dit biedt een alternatief voor gebruik door de Pius X groep en is onvoldoende onderzocht.

Wil de gemeente Utrecht het risico lopen dat een goed functionerende vrijwilligers organisatie zich moet opheffen ter wille van een risicovol avontuur?

Immers:

1. Pius X stelt beperkende voorwaarden aan het gebruik van het gebouw. Daarbij komt dat de effecten van deze beperkingen op de lange termijn niet duidelijk zijn. Heeft de gemeente onderzoek gedaan naar deze effecten?
2. Pius X heeft toezeggingen gedaan ten aanzien van de openstelling van de kerk en de organisatie van concerten met geestelijke muziek. Heeft de gemeente de middelen en mogelijkheden om deze toezeggingen te controleren en te handhaven?
3. Pius X heeft in in het proefjaar dat hen is toegekend nog onvoldoende kunnen aantonen dat hun doelstelling, het opbouwen van een vitale geloofsgemeenschap in Utrecht, haalbaar is. Er is aldus een risico van mislukking.
4. Hoe denkt de gemeente Utrecht aan burgers uit te leggen dat een rijksmonument dat met gemeenschapsgeld is gerestaureerd, in beheer wordt gegeven aan een kleine exclusieve groepering die het gebouw primair voor haar eigen doeleinden wil gebruiken?
5. Kan de gemeente verantwoorden dat de kerk minder toegankelijk wordt voor amateur gezelschappen en studenten van het conservatorium die podium ervaring willen opdoen?
6. Hoe moeten de Utrechtse onderwijsinstellingen VMBO, MBO, HBO, HAVO/ VWO en Universiteit hun op de Willibrord toegespitste onderwijs modules realiseren als de daartoe opgeleide vrijwilligers er niet meer zijn ?